

С42

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

СИЧ ОЛЕКСАНДР МАКСИМОВИЧ

УДК 94(477.8)“1929-1977”Ленкавський(043)

**СТЕПАН ЛЕНКАВСЬКИЙ
В ІСТОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ
НАЦІОНАЛІСТІВ (1929–1977 рр.)**

07.00.01 – історія України

Автореферат

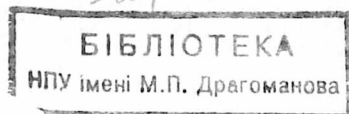
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

НБ НПУ

100196945

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії та філософії історії Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент НАН України
Михальченко Микола Іванович,
Інститут політичних та етнонаціональних
досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України,
завідувач відділу теорії та історії
політичної науки

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Шаповал Юрій Іванович,
Інститут політичних та етнонаціональних
досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України,
завідувач відділу етнополітології;

кандидат історичних наук
Патриляк Іван Казимирович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри новітньої історії України

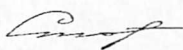
Захист відбудеться 16 травня 2008 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.02 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “10” квітня 2008 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Т. А. Стоян

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На етапі становлення сучасної Української держави суспільство потребує глибокого і об'єктивного знання про всі етапи історії України. Врахування історичного досвіду, досягнень і уроків попередніх поколінь сприятиме її розбудові, зміцненню та ефективному управлінню соціальними процесами. В політичному житті сучасного українського суспільства присутні політичні сили, які свою діяльність базують на ідеології українського націоналізму. Вони відображають світогляд та інтереси частини суспільства, а тому їх урахування є передумовою забезпечення внутрішньої стабільності Української держави.

В історії України ХХ століття націоналізм відіграв важливу роль. Незважаючи на його сучасні суперечливі трактування, повноцінна реконструкція політичних процесів цього періоду неможлива без врахування історії Організації українських націоналістів (ОУН) та без вивчення життєвого шляху, політичної діяльності і творчого набутку її чільних діячів.

З ідеологічних мотивів у радянський період ця проблематика не залучалася до наукового опрацювання і піддавалася цілеспрямованій фальсифікації, що накладає свій відбиток і на сучасний стан її висвітлення. Сказане стосується і С. Ленкавського, який стояв біля витоків ОУН, належав до числа її співзасновників, постійно перебував у складі керівних органів і вагомо впливав на формування основ та розвиток ідеології українського націоналізму. Однак у сучасній українській історіографії практично відсутні праці з аналізом його життя, політичної діяльності та творчої спадщини.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дисертаційне дослідження виконане у рамках науково-дослідної проблематики кафедри історії та філософії історії Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова “Державницьке, суспільно-політичне життя та освіта в Україні ХХ–ХХІ ст.”. Тема дисертації затверджена вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова 27 лютого 2007 р., протокол № 7.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи – реконструкція життєвого шляху С. Ленкавського, виявлення його впливу на створення й формування ідеологічних основ та політичну діяльність ОУН.

Для досягнення вказаної мети поставлені такі завдання:

- проаналізувати джерельну базу та історіографію проблеми;
- виявити роль С. Ленкавського у процесі утворення ОУН та формування основ її ідеології;
- дослідити позицію С. Ленкавського під час розколу ОУН і його роль у формуванні та діяльності ОУН (революційної), або ОУН (р);
- дослідити внесок С. Ленкавського у заснування та становлення Закардонних частин (ЗЧ) ОУН;

– охарактеризувати стан і діяльність ЗЧ ОУН у період перебування С. Ленкавського на чолі цієї націоналістичної структури та вплив на процес її трансформації;

– охарактеризувати роль С. Ленкавського у громадському секторі діяльності ЗЧ ОУН та ОУН (р) і його вплив на процеси громадської та політичної консолідації української еміграції;

– дослідити редакційно-видавничу діяльність С. Ленкавського, його внесок у розвиток друкованих органів, друкарської й видавничої справи ЗЧ ОУН.

Об'єктом дослідження виступає український націоналізм як суспільно-політичний рух.

Предметом дослідження є життєвий шлях, громадсько-політична діяльність і творча спадщина С. Ленкавського як одного із провідних діячів та ідеологів ОУН.

Методи дослідження. Дисертація є історико-біографічним та історіософським дослідженням, проведеним на основі принципів історизму, об'єктивності й науковості. Воно відображає все життя діяча, від народження і до смерті, у контексті часу та динаміки історичних подій. Конкретно-історичний підхід дозволив встановити факти і події, що лягли в основу висвітлення життя і діяльності С. Ленкавського. Структурно-системний метод сприяв об'єктивному висвітленню суспільно-політичного середовища, в якому формувався світогляд та здійснювалася діяльність політика. Завдяки проблемно-хронологічному способу викладу матеріалу вся тема поділена на відносно вузькі проблеми, дослідження кожної з яких здійснювалося у хронологічній послідовності. На основі порівняльно-історичного методу вдалося показати спільне і відмінне у діяльності різних частин ОУН та С. Ленкавського й інших її провідних діячів, а метод персоналізації – його особистий внесок у розвиток ідеології та діяльності ОУН.

Хронологічні межі дослідження. Політична діяльність С. Ленкавського в ОУН тривала від часу створення Організації в 1929 р. і до його смерті у 1977 р. Дослідження виходить поза ці хронологічні рамки, охоплюючи період формування світогляду діяча та його активної участі в націоналістичних організаціях, які передували ОУН і стали основою для неї.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що вперше в Україні системно висвітлено життєвий шлях, громадсько-політичну і теоретичну діяльність одного з провідних діячів та ідеологів ОУН С. Ленкавського, у контексті дослідження поглиблено окремі аспекти історії ОУН та виявлено внесок діяча у розвиток інших сфер життєдіяльності суспільства.

Цей системний підхід реалізовано в таких наукових позиціях:

– у процесі дослідження вперше опрацьовано архів С. Ленкавського при Інституті освітньої політики у м. Мюнхені (Німеччина), закордонні архіви ОУН (р) у м. Мюнхені (Німеччина) та у м. Нью-Йорку (США) і залучено до наукового обігу виявлені в них матеріали;

– виявлено, що Спілка Української Націоналістичної Молоді (СУНМ), яка перебувала під ідеологічним впливом С. Ленкавського, стала організаційною основою для структури ОУН на західноукраїнських землях (ОУН ЗУЗ) у 1929 р., а виховані нею кадри – ядром активу для ОУН (р) у 1940 р.;

– виявлено, що С. Ленкавський у процесі заснування та діяльності ОУН неодноразово опинявся на вістрі кризових ситуацій і визначально впливав на перспективи розвитку її революційної течії;

– встановлено, що від заснування ОУН і до кінця свого життя С. Ленкавський належав до складу її керівних органів, в окремі періоди історії керував Організацією та вагомо впливав на визначення тактики і стратегії її діяльності;

– у контексті політичної діяльності С. Ленкавського вперше подано виклад історії та діяльності в структурі Крайової ексективи (КЕ) ОУН ЗУЗ Референтури підрадянських справ, а в ЗЧ ОУН – ряду спеціальних підрозділів: Референтури підсовєтських справ (РПС), Референтури крайових зв'язків, Служби безпеки (СБ), Оперативно-вишкільної групи (ОВГ), Референтури вишколу;

– встановлено, що С. Ленкавський належав до провідних ідеологів ОУН на етапі її передісторії та протягом усього періоду її діяльності і вніс вагомий вклад у розвиток доктрини українського націоналізму;

– виявлено, що С. Ленкавський зробив чи малий внесок у розвиток української еміграційної науки та філософії;

– у процесі дослідження висвітлено ряд невідомих сторінок з історії української еміграційної преси та книговидавництва.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані під час написання узагальнюючих праць з новітньої історії України, досліджень з історії українського національно-визвольного руху ХХ ст., діяльності ОУН та розвитку ідеології українського націоналізму.

До наукового обігу в якості джерела дослідження історії України та предмета політологічного аналізу поряд із працями провідних діячів ОУН (р) С. Бандери та Я. Стецька вперше введено збірник праць С. Ленкавського, що після його видання став активно використовуватися в дослідженнях українських науковців.

Апробація результатів дослідження. Окремі аспекти і висновки дисертаційного дослідження були апробовані на наукових конференціях: “Організація Українських Націоналістів: 75-ліття створення” (Львів, 14 лютого 2004 р.); II Міжнародній науковій конференції “Соборність України: історична спадщина і виклики часу” (м. Переяслав-Хмельницький, 19–20 травня 2005 р.); “Український визвольний рух 1920-х – 1950-х рр.: актуальні проблеми дослідження” (м. Дніпропетровськ, 22–23 вересня 2006 р.); Міжнародній науковій конференції “Ідеологія українського націоналізму на сучасному етапі розбудови Української держави” (м. Івано-Франківськ, 12–13 жовтня

2006 р.); науково-практичній конференції “Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи” (м. Івано-Франківськ, 2–3 листопада 2006 р.); на III-х політологічних читаннях, присвячених пам’яті професора М. Ф. Ніколаєвського, “Посткомуністичні трансформації: зміст, тенденції, перспективи” (м. Харків, 23 квітня 2007 р.); на засіданні кафедри історії та філософії історії

Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Публікації. Основні результати дисертації викладені в 1 монографії, збірнику творів С. Ленкавського у 2-х томах, 14 наукових статтях, із яких 4 – у фахових виданнях.

Структура дисертації. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів (7 підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури й додатків. Загальний обсяг дисертації – 230 с., із них основний текст – 179 с., список використаних джерел і літератури – 37 с. (410 позицій), додатки – 14 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, її зв’язок з науковими програмами, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет та хронологічні рамки дослідження, вказано використані наукові методи, розкрито новизну одержаних результатів і їх практичне значення, повідомлено дані про апробацію результатів дослідження та структуру дисертації.

У першому розділі “*Джерела та історіографія проблеми*” подано аналіз джерельної бази дослідження та історіографії проблеми.

Джерельна база. Документи із фондів українських архівів вказують на належність С. Ленкавського до керівних органів ОУН на західноукраїнських землях та ОУН (р) у міжвоєнний період.

Так, “Колекція документів «Український музей у Празі»”, що міститься у фонді 269 Центрального державного архіву громадських об’єднань України, та справи фонду 205 “Прокуратура апеляційного суду, м. Львів” Центрального державного історичного архіву України у Львові дають змогу дослідити процес становлення організаційної структури ОУН, її керівного органу КЕ ОУН ЗУЗ та роль С. Ленкавського у цьому процесі. У цьому ж фонді зберігаються матеріали судової справи т. зв. “процесу конгресівців”, на якому С. Ленкавський був засуджений польським судом як учасник установчого Конгресу українських націоналістів.

Справи фондів 2 “Станіславське воєводське управління, м. Станіслав”, 68 “Станіславське воєводське управління державної поліції, м. Станіслав”, 69 “Станіславське повітове управління державної поліції” Івано-Франківського обласного державного архіву поглиблюють уявлення про внутрішню структуру та ідеологічно-програмні засади УВО і ОУН, дають змогу прослідкувати за діяльністю С. Ленкавського після виходу з польської в’язниці у 1935 р. та за генезою написаного ним Декалогу.

Справи фонду 57 “Колекція документів з історії Комуністичної партії України” Центрального державного архіву громадських об’єднань України та матеріали фонду 3833 “Крайовий провід Організації Українських Націоналістів” Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України допомагають оцінити участь С. Ленкавського у процесі створення ОУН (р), у діяльності очолюваного ним Головного осередку пропаганди (ГОП) на початковому етапі Другої світової війни та функціонування сформованої ним системи пропагандистської і вишкільної роботи після його арешту і протягом усього періоду війни.

Однак документи зі вказаних архівів тільки частково деталізують ту інформацію про довоєнний період діяльності С. Ленкавського, яка подана у мемуарних виданнях.

Уперше після смерті С. Ленкавського було детально опрацьовано непорядкований архів діяча при Інституті Освітньої Політики у м. Мюнхен (Німеччина). Серед його матеріалів виявлено особисті документи, нотаріально оформлені акти та особисті нотатники С. Ленкавського. Його діяльність у якості заступника Голови та Голови ЗЧ ОУН і в складі еміграційного Проводу ОУН (р) відображають протоколи відповідних керівних органів, особисте і внутрішньоорганізаційне листування, матеріали внутрішніх вишкільних. Діяльність С. Ленкавського на посаді референта РПС та його відношення до системи зв’язків з націоналістичним підпіллям в Україні й підготовки до можливого початку Третьої світової війни розкривають шифровані листи від учасників підпільної сітки ОУН в Україні, супровідні шифрувальні й аналітичні матеріали, протоколи засідань ОБГ. Проблеми консолідації в еміграційній громаді та позицію діяча щодо скликання Світового конгресу вільних українців (СКВУ) ілюструють матеріали про контакти Проводу ЗЧ ОУН із чільними діячами українських політичних партій та громадських організацій. Найвні в архіві матеріали дають змогу дослідити роль С. Ленкавського у редагуванні ряду фундаментальних праць, друкованих видань, в організації власної друкарської справи Проводу ЗЧ ОУН. Тут же виявлено значну кількість неопублікованих праць С. Ленкавського.

Архівна збірка ОУН у м. Нью-Йорку (США) містить документацію ЗЧ ОУН від заснування і до поч. 60-х років. Протоколи засідань, нарад, конференцій керівних органів ЗЧ ОУН, плани їх діяльності, інструктивні матеріали Проводу та окремих референтур – вишкільні, крайових зв’язків, РПС, СБ – відображають роль С. Ленкавського у їх функціонуванні. Окремий інтерес становлять матеріали, що висвітлюють внутрішньоорганізаційну дискусію 1946–1954 рр. та позицію С. Ленкавського у процесі її розвитку. Документи архіву дають додаткову інформацію про його участь в інформаційному забезпеченні діяльності ЗЧ ОУН, налагодженні видавничої і друкарської справи. Цінними для реконструкції цілісної картини історії ОУН та вкладу С. Ленкавського у її розвиток мають виявлені в архіві спогади Я. Стецька, неопублікована праця А. Бедрія, нововиявлені твори С. Ленкавського.

Окремі аспекти діяльності С. Ленкавського в ОУН розкривають особисто написані свідчення завербованого радянськими спецслужбами та викритого СБ ЗЧ ОУН кур'єра С. Бандери до підпільного Проводу ОУН в Україні В. Чижевського-“Деміда” із архіву ОУН у м. Мюнхені (Німеччина).

Таким чином, документи із зарубіжних архівів С. Ленкавського та ОУН у м. Мюнхені (Німеччина) і в м. Нью-Йорку (США) складають джерельну базу для дослідження еміграційного періоду життя й діяльності політичного діяча і висвітлюють його участь у заснуванні закордонних структур ОУН (р.) та їх роботі. Недоліком цих документів є їхня обмеженість післявоєнними хронологічними рамками. Тільки окремі з них дають додаткову інформацію про довоєнний період діяльності ідеолога ОУН та його перебування в німецькому концтаборі Освенцім.

Роль С. Ленкавського на етапі функціонування Закордонного центру ОУН розкрито в рукописному звіті С. Бандери, що зберігається в архіві Центру досліджень визвольного руху (м. Львів). Матеріали про діяльність ЗЧ ОУН і про особисте життя й політичну діяльність С. Ленкавського виявлені в архівних фондах Музею визвольних змагань Прикарпатського краю (м. Івано-Франківськ). Для розкриття проблеми також використані матеріали з особистого архіву – інтерв'ю з діячами української діаспори, які особисто знали С. Ленкавського, та передані ними документи.

Загалом у процесі дослідження проблеми опрацьовано 5188 аркушів документів із 21-ї справи, що розміщені у 7-х фондах 4-х державних архівів України, в 3-х одиницях зберігання 2-х архівів недержавних установ України та у 2-х одиницях зберігання 3-х зарубіжних архівів українських еміграційних установ.

Збірники документів і матеріалів містять розрізнену інформацію про діяча, яка тільки у цілісному поєднанні сприяє реконструкції його образу. Найціннішими з еміграційних видань є збірники “Альманах Станіславівської землі”, “В боротьбі за Українську державу”, “Московські вбивці Бандери перед судом”, збірники офіційних документів ЗЧ ОУН та ОУН (р)¹. Із сучасних українських видань слід відзначити збірники під редакціями В. Косика, В. Муравського та М. Посівнича².

¹ Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіслава і Станіславщини: У 2 т. / Ред.-упоряд. Б. Кравців. – Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен, 1975. – Т. 1. – 959 с.; / Ред.-упоряд. М. Климишин. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: Видання Центрального Комітету Станіславщини, 1985. – Т. 2. – 900 с.; В боротьбі за Українську державу. Есеї, спогади, свідчення, літописання, документи Другої світової війни / Ред. М. Марунчак. – Львів: Львівська історико-просвітницька організація “Меморіал”, 1992. – 1303 с.; Московські вбивці Бандери перед судом. Збірка матеріалів / Ред. Д. Чайковський. – Мюнхен: Українське видавництво, 1965. – 695 с.; ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 р. (збірка документів). – Б. м.: Видання Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів, 1955. – 370 с.

² Конгрес Українських Націоналістів 1929 р.: Документи і матеріали / Упоряд. В. Муравський; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаніка; Центр досліджень визвольного руху. – Львів, 2006. – 420 с.; Косик В. Розкол ОУН (1939–1940). Збірник документів. 2-ге видання, виправлене й доповнене / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Львівський національний університет ім. І. Франка – Львів, 1999. – 136 с.; Степан Бандера: документи й матеріали (1920–1930 рр.) / Упоряд. М. Посівнич. – Львів, 2006. – 248 с.

Мемуарна література про С. Ленкавського в основному поділяється на спогади соратників (П. Дужий, С. Галамай, Б. Казанівський, О. Коваль, М. Климишин, С. Мудрик, В. Макар, С. Малащук, Т. Пелех, С. Петелицький, В. Шушко) та діячів із конкурентних політичних середовищ (О. Антонович, П. Балей, Т. Бульба-Боровець, А. Камінський, З. Книш, Є. Стахів). Вона містить найбільше опублікованої інформації про ідеолога й провідника ОУН, але вимагає критичного й конкретно-історичного підходу. Найбільше зусиль до збереження пам'яті про С. Ленкавського доклали і найповніше подають у своїх спогадах інформацію про нього близькі соратники М. Климишин та С. Мудрик.

Українські періодичні видання також містять на своїх сторінках значну кількість інформації про С. Ленкавського. Особливо цінними для дослідження є післявоєнні еміграційні видання ЗЧ ОУН та ОУН (р), із якими він співпрацював, а особливо газета "Шлях перемоги". Вирізняється тенденційним характером та вимагає критичного підходу інформація в радянських періодичних виданнях.

Творча спадщина С. Ленкавського майже не несе мемуарного навантаження, однак дозволяє виявити його світоглядні переконання, вплив на політичну діяльність ОУН, на формування її ідеології, тактики і стратегії політичної боротьби. За змістом праці діяча поділяються на такі групи: 1) історія українського націоналізму; 2) ідеологія українського націоналізму; 3) філософія; 4) радянологія; 5) міжнародна політика. Майже всі вони ввійшли до виданого збірника творів С. Ленкавського³.

Історіографія проблеми. Різні аспекти історії українського націоналістичного руху в контексті історії України, а зокрема розвитку її політичної думки, знайшли своє відображення у працях українських вітчизняних вчених та істориків в еміграції: В. Даниленка, Я. Дашкевича, І. Дробота, Г. Касьянова, Ю. Киричука, С. Кокіна, С. Кульчицького, В. Кучера, О. Лисенка, І. Лисяка-Рудницького, М. Михальченка, О. Потильчака, О. Ресента, А. Русначенка, П. Чернеги, Ю. Шаповала.

Інформацію про місце та роль С. Ленкавського у керівних органах ОУН містять еміграційні дослідження з історії ОУН безпосередніх учасників подій визвольного руху А. Бедрія, З. Книша, В. Кука, В. Мартинця, П. Мірчука, Р. Кричевського. Найвагомішою серед них і не перевершеною до сьогодні класикою історіографії націоналістичного руху є монографія П. Мірчука, що під час останнього перевидання в Україні була значно посилена сучасним науковим апаратом⁴.

³ Ленкавський С. Український націоналізм. Твори: У 2 т. / За ред. О. Сича. – Т. 1. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 600 с.; – Т. 2. – Івано-Франківськ, 2003. – 524 с.

⁴ Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. Видання третє, доповнене. – К.: Українська видавнича спілка, 2007. – 1006 с.

Радянські видання про діяльність ОУН та С. Ленкавського з причин ідеологічного характеру носять пропагандистський, а отже, ненауковий і фальсифікаційний характер. Їх можна класифікувати на декілька груп: 1) зізнання про нібито “злочинну” діяльність ОУН, ЗЧ ОУН та її чільних діячів, видані від імені затриманих радянськими спецслужбами колишніх діячів ОУН (В. Небесного, В. Малисевича, Ю. Магура, О. Вергуна, С. Джугала, М. Матвієйка, М. Яремка, І. Жилавого, Ю. Стеф’юка); 2) “розвінчувальні” публікації від імені агентів радянських спецслужб (С. Ліппольца, І. Бисаги); 3) публіцистично-пропагандистські видання радянських авторів (А. Штенгля, М. Максименка, К. Дмитрука, В. Ткаченка, Т. Мигалья, В. Виноградського, І. Якименка, В. Замлинського, М. Канюки); 4) радянські видання та видання інших соціалістичних країн, що носять частково науковий та більшою мірою, псевдонауковий характер (Б. Шульженка, І. Хамзюка та В. Данька, польських авторів А. Чесняка, В. Шоти і Р. Торжецького⁵).

Активізація досліджень історії ОУН в роки незалежності України, а особливо після створення 12 вересня 1997 р. Урядової комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА, зумовила появу цілого ряду видань сучасних українських істориків (О. Баган, Д. Веденєєва і Г. Биструхіна, Г. Дем’яна, С. Квіта, А. Кентія, О. Панченка, І. Патриляка, М. Присяжного), автори яких вказують на окремі деталі політичної діяльності С. Ленкавського⁶. Фундаментальністю серед них відзначається колективна монографія під редакцією С. Кульчицького⁷.

Проблематика ОУН та УПА відображена і в цілому ряді дисертаційних досліджень. Зокрема, згадки про місце і роль С. Ленкавського в історії ОУН

⁵ Шульженко Б. С., Хамзюк І. В., Данько В. Т. Украинские буржуазные националисты. – М.: Высшая школа Комитета государственной безопасности при Совете министров СРСР имени Ф. Дзержинского, 1963. – 290 с.; Szczesniak Antoni B., Szota Nieslaw Z. Droga do nikad. – Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1973. – 496 s.; Torzecki R. Kwestia ukraińska w polityce III Rzeszy (1933–1945). – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1972. – 378 s.

⁶ Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. Історія та ідеї. – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”, 1994. – 192 с.; Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980-ті роки. – К., 2007. – 568 с.; Дем’ян Г. Генерал УПА Олекса Гасин-“Лицар”. – Львів, 2003. – 648 с.; Квіт С. Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет. – К.: Видавничий центр “Київський університет”, 2000. – 260 с.; Кентій А. В. Нариси історії Організації Українських Націоналістів (1929–1941 рр.). – К.: Інститут історії України НАНУ, 1998. – 200 с.; Патриляк І. Військова діяльність ОУН (Б) у 1940–1942 роках. – К., 2004. – 598 с.; Панченко О. Організація українських націоналістів за кордоном в контексті українського державотворення. – Галяч: Видавництво “Галяч”, 2003. – 430 с.; Присяжний М. Преса української еміграції в Німеччині. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2000. – 218 с.

⁷ Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Історичні нариси / Відп. ред. С. В. Кульчицький. – К.: Наукова думка, 2005. – 496 с.

містять праці К. Бондаренка, О. Дарованця, В. Деревінського, А. Рибак, Г. Стародубець, О. Стасюк, В. Ходака, М. Чугуєнка.

Серед сучасних зарубіжних видань, в яких наведена об'єктивна інформація про С. Ленкавського, слід відзначити праці українського еміграційного історика В. Косика та польського історика Р. Висоцького⁸. Загальні відомості про діяча містить “Енциклопедія українознавства”.

Аналіз вказує, що загалом у науковій літературі відсутнє відображення ролі С. Ленкавського у становленні та розвитку ОУН. З різних причин її не розкривають навіть такі фундаментальні видання, як праця еміграційного історика П. Мірчука “Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки” та колективна монографія сучасних українських авторів “Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія”. Епізодичні згадки в цих та інших дослідженнях не дають цілісної картини про життя і політичну діяльність С. Ленкавського і можуть бути використані при висвітленні проблеми тільки як допоміжний матеріал і в поєднанні з існуючою джерельною базою.

Отож тільки комплексне поєднання документів з усіх типів джерел та наукової літератури дає змогу повноцінно і цілісно відтворити життєвий шлях, громадсько-політичну і творчу діяльність С. Ленкавського.

Другий розділ “**Формування світогляду та доеміграційний період суспільно-політичної діяльності Степана Ленкавського в 1904–1944 рр.**” складається із двох підрозділів. Перший підрозділ “*Формування світогляду та початок політичної діяльності Степана Ленкавського в контексті становлення українського організованого націоналізму (1904–1939 рр.)*” присвячено вивченню життєвого шляху та політичної діяльності діяча від його народження і до виходу з німецького концтабору Освенцім.

У цьому розділі проаналізовано основні фактори впливу на формування світогляду С. Ленкавського. Ними були: виховання в династичній священничій сім’ї, громадська атмосфера сіл Угорників, Фитькова і Загвіздя, історичні події українського державотворення в Західній Україні, навчання у Станіславській гімназії, учні та професори якої були учасниками бойових дій під час українсько-польської війни.

Вже в гімназії С. Ленкавський належав до “Організації вищих клас українських гімназій”, а ставши студентом філософського факультету Львівського університету – до СУНМ. Коли Українське Національно-Демократичне Об’єднання (УНДО) вживало заходів, щоби підпорядкувати СУНМ, С. Ленкавський зайняв у її провіді принципову позицію і при рівності позицій перехилив рішення на користь підпільної діяльності Спілки.

⁸ Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – Париж-Нью-Йорк-Львів, 1993. – 660 с.; Косик В. Розкол ОУН у світлі документів. – К., 2002. – 32 с.; Wysocki Roman. Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939. Geneza, struktura, program, ideologia. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2003. – 433 s.

На установчому Конгресі українських націоналістів С. Ленкавський представляв СУНМ, був секретарем ідеологічної комісії. Під час її засідань розгорнулася принципова дискусія по визначенню філософських засад ідеології новостворюваної ОУН. Позиція “крайовиків” С. Ленкавського та С. Охримовича на підтримку автора проекту ідеологічних постанов Ю. Васиця стала вирішальною у процесі прийняття її ідеалістичних основ.

С. Ленкавський брав участь у створенні структури ОУН в Західній Україні. Її організаційною основою стала СУНМ. Він входив до КЕ ОУН ЗУЗ, займаючи посади голови секретаріату й ідеологічного референта. Його найвідоміша ідеологічна праця цього періоду – “Десять заповідей українського націоналіста” (Декалог).

За участь у Конгресі українських націоналістів С. Ленкавський був заарештований польською владою і отримав чотири роки ув’язнення. Після виходу з тюрми співпрацював із журналом Д. Донцова “Вісник”. Маючи недовіру до деяких членів КЕ ОУН ЗУЗ, відмовлявся входити до її складу, однак співпрацював з її друкованим органом “Вісті” та сприяв становленню і активній діяльності Референтури підрадянських справ.

У другому підрозділі *“Вплив політичної діяльності Степана Ленкавського на формування та розвиток ОУН (р) (1940–1944 рр.)”* розкрито позицію діяча під час розколу ОУН у 1939–1940 рр. та його участь у створенні й функціонуванні ОУН (р).

Із початком Другої світової війни С. Ленкавський емігрував до Кракова. Під час конфлікту в ОУН 1939–1940 рр. докладав зусиль до примирення сторін: особисто вів переговори з головою ПУН А. Мельником та працював у створеній для цього Внутрішньоорганізаційній комісії. Під час створення Революційного проводу (РП) ОУН С. Ленкавський увійшов до нього як референт пропаганди. Після Другого (Краківського) великого Збору (ВЗ) ОУН він залишився на цій посаді і був обраний третім заступником Голови ОУН (р). Його вплив на ідеологічний розвиток ОУН (р) проявився у напрацюванні “Маніфесту організації українських націоналістів” та “Ідеологічних уточнень”, які були прийняті ВЗ.

С. Ленкавський входив до складу Комісії державного планування, очолив роботу з опрацювання пропагандистської частини плану “Боротьба й діяльність ОУН під час війни”. Після проголошення Акту відновлення Української державності організував у Львові широкомасштабну діяльність Головного осередку пропаганди у формі легально діючого Інституту націоналістичної освіти. Його зусилля були спрямовані на мобілізацію громадськості, наукових та мистецьких кіл до процесу державотворення, розбудови організованого громадського життя, забезпечення агітаційними матеріалами похідних груп ОУН, що вирушали на схід України. Заарештований гестапо у липні 1941 р. і до грудня 1944 р. перебував спочатку в тюрмах м. Львова та м. Кракова, а потім – у концтаборі Освенцім, де очолював політичний провід українських політв’язнів.

Отже, в доеміграційний період життя С. Ленкавський справив значний вплив на заснування, організаційний та ідеологічний розвиток ОУН і ОУН (р).

Третій розділ **“Еміграційний період суспільно-політичної діяльності Степана Ленкавського та його роль у формуванні і розвитку закордонних структур ОУН (р) у 1945–1977 рр.”** складається із двох підрозділів. У першому *“Роль Степана Ленкавського у становленні Закордонних частин ОУН (1945–1954 рр.)”* розкрито діяльність політика на етапі створення і становлення закордонних структур ОУН (р).

Після виходу з концтабору С. Ленкавський приймав участь у нарадах провідних членів ОУН (р) у м. Кракові, увійшов до закордонної місії Української головної визвольної ради (УГВР). Емігрував до Італії. У червні 1945 р. він входив до складу української делегації, яка вела переговори про міжнародне примирення з поляками. У перші повоснні роки брав активну участь в організації українського громадського життя, зокрема у створенні Ліги українських політв'язнів і Спільки української молоді.

С. Ленкавський був учасником усіх перших нарад представників Проводу ОУН (р) та Закордонного представництва УГВР, результатом яких стало проведення у березні 1945 р. Віденської конференції та створення Закордонного центру ОУН. Після його трансформації у липні 1946 р. в Закордонні частини ОУН він увійшов до складу Проводу, очолював сектор внутрішніх справ і за об'ємом повноважень був заступником Голови.

Найзначніше роль С. Ленкавського у становленні ЗЧ ОУН виявилася у період дискусій 1946–1954 рр. Він регулярно брав участь у переговорах Проводу та опозиції і докладав зусиль до збереження єдності Організації. Після того як частина провідних членів ЗЧ ОУН вийшла з Організації та створила ОУН (за кордоном), С. Ленкавський став на бік Проводу і його Голови С. Бандери і цим самим значно посилив їхні позиції.

С. Ленкавський у Проводі ЗЧ ОУН був куратором та керівником спеціальних підрозділів – Служби безпеки, Референтури крайових зв'язків, Референтури підсоветських справ, Військового сектору; розробив і забезпечив функціонування системи внутрішньоорганізаційного вишколу.

У кінці 40-х – 50-х рр. ХХ ст. брав активну участь у створенні організаційної друкарні “Ціцера”, в заснуванні періодичних видань ЗЧ ОУН: газет “Українська трибуна”, “Український самостійник”, журналу “Визвольна політика”, у відновленні в еміграції журналу “Літературно-науковий вісник”. У різний час він був головним редактором журналу “Сурма”, газет “Шлях перемоги”, “Борітеся – поборете!”.

Другий підрозділ *“Участь Степана Ленкавського в розбудові і трансформації Закордонних частин ОУН у 1954–1977 рр.”* відображає діяльність і вплив діяча на закордонні структури ОУН (р) після 1954 р.

С. Ленкавський продовжував входити до Президії Проводу ЗЧ ОУН як заступник Голови. У 1959 р., після смерті С. Бандери, він був обраний Голо-

вою Проводу ЗЧ ОУН і перебував на цій посаді до 1968 р. Цей період характеризується загостренням протистояння з радянськими спецслужбами. Вибираючи оптимальну тактику боротьби, припинив висилку кур'єрських груп в радянську Україну та посилив систему безпеки Організації. При підготовці й під час проведення судового процесу у справі вбивства С. Бандери він детально розпланував і забезпечив реалізацію широкої міжнародної пропагандистської акції.

За час свого існування ЗЧ ОУН побудували розгалужену систему громадських організацій, через які здійснювали вплив на українську еміграцію. Очолюючи Провід, С. Ленкавський вирішально впливав на те, аби вони включилися до процесу скликання СКВУ. Він також доклав значних зусиль для координації дій з різними політичними силами в еміграції: ініціював відновлення стосунків із міжпартійним об'єднанням Українська національна рада (УНРада), відновив контакти із проводом ОУН, якою керував А. Мельник (ОУН (м)), з іншими українськими партіями, в результаті чого було досягнуто значного пом'якшення у міжпартійних взаєминах.

С. Ленкавський вирішив проблему наступності та забезпечив процес трансформації ЗЧ ОУН у цілісну ОУНт (р). В умовах, коли більше 20 років не скликався черговий ВЗ ОУН, уповноважені на ініціативу його скликання керівні органи були винищені в процесі боротьби, а ОУН в Україні як цілісна організація була ліквідована і делегати від неї не могли прибути за кордон, – він розробив організаційно-правові основи для скликання Четвертого ВЗ.

Після Четвертого ВЗ ОУН (р) С. Ленкавський входив до складу Проводу і зберігав вплив та статус другої після Голови особи в Організації. Незважаючи на важку хворобу, він і далі працював у референтурі пропаганди. Йому належить заслуга в організації широкої пропагандистської акції ОУН (р) під час проведення Олімпіади 1972 р. у м. Мюнхені. Через нього проходила система зв'язків Проводу ОУН (р) з націоналістичним підпіллям і дисидентським рухом в Україні, погодження дій з єврейськими націоналістичними колами в еміграції.

На 60–70-ті роки ХХ ст. припадає редагування С. Ленкавським ряду фундаментальних книг: “Свєген Коновалець та його доба”, 1-го тому “Нарису історії ОУН” П. Мірчука, збірників “Московські вбивці Степана Бандери перед судом”, “Російський колоніалізм в Україні” (іноземними мовами), творів С. Бандери “Перспективи Української Револуції”, “Історії України” у 2-х томах Н. Полонської-Василенко.

Таким чином, в еміграційному періоді життя С. Ленкавський був засновником, постійно входив до керівного складу, а в 1959–1968 рр. стояв на чолі ЗЧ ОУН та вагомо впливав на їх розвиток, політичну діяльність і трансформацію в цілісну ОУН (р).

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки:

– Історіографічний аналіз праць радянських, зарубіжних, сучасних українських та українських еміграційних авторів вказує, що наявні в них відомості про С. Ленкавського носять фрагментарний характер та не відображають його цілісного образу і впливу на політичну діяльність ОУН. Однак їх комплексне поєднання із джерельним матеріалом усіх типів при залученні фондів закордонних архівних збірок ОУН дозволило реконструювати життєвий шлях, громадсько-політичну діяльність і творчу спадщину С. Ленкавського та рівень його ідеологічного й організаційного впливу на Організацію українських націоналістів.

– С. Ленкавський здійснював значний організаційний та ідеологічний вплив на процес заснування та становлення ОУН. Ще з юнацьких років він займав чільні позиції в підпільних українських націоналістичних організаціях Галичини. Значною мірою від його позиції у провіді СУНМ залежало, щоб ця організація залишилася на позиціях підпільної боротьби і саме на її організаційній базі розвивалася мережа ОУН у Західній Україні. Вплив С. Ленкавського на визначення ідеологічного спрямування СУНМ забезпечив якісний світоглядний рівень членів цієї мережі на етапі її становлення, а його принципова позиція під час ідеологічних дискусій на установчому Конгресі українських націоналістів, теоретичні напрацювання на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН ЗУЗ і зокрема написані ним “Десять заповідей українського націоналіста” вагомо вплинули на формування ідеологічних основ ОУН.

– Під час розколу ОУН 1939–1940 рр. С. Ленкавський зайняв позицію радикальних націоналістів, об’єднаних навколо С. Бандери, і не поділяв поміркованої тактики ПУН в умовах початку Другої світової війни. В той же час, користуючись авторитетом співзасновника та одного із провідних ідеологів ОУН, він особисто вів переговори з головою ПУН А. Мельником та докладав зусиль для досягнення порозуміння. С. Ленкавський увійшов до складу Революційного проводу, очолюваного С. Бандерою, посилив його своїм авторитетом і відіграв одну з ключових ролей у збереженні перспектив розвитку революційного націоналізму. Він активно включився у розбудову організаційних та ідеологічних основ ОУН (р). Йому належить визначальна роль у напрацюванні “Маніфесту українських націоналістів”, участь в організації Другого (Краківського) ВЗ ОУН, підготовка прийнятих на ньому “Ідеологічних уточнень”, участь у роботі Комісії державного планування та спеціальної організаційної комісії по розробці розділу “Пропагандивні вказівки” до плану “Боротьба й діяльність ОУН під час війни”.

В умовах початку Другої світової війни та проголошення Акту відновлення Української державності 30 червня 1941 р. С. Ленкавський організував у Львові ефективну роботу Головного осередку пропаганди. Через легально діючий Інститут націоналістичної освіти ним здійснювалося ідеологічно-пропагандистське забезпечення процесу державотворення, залучення до ньо-

го широкої громадськості, наукових та мистецьких кіл, підготовка друкованих матеріалів для похідних груп ОУН на терени Східної України. Потрапивши після арешту до концтабору Освенцім, С. Ленкавський продовжував підпільну діяльність і очолював у ньому провід українських політв'язнів.

– В умовах еміграції С. Ленкавський активно включився у формування закордонних структур ОУН(р), став співзасновником Закордонного центру ОУН, а після його трансформації у Закордонні частини постійно входив до складу Проводу. За обсягом повноважень виконував функції заступника Голови із внутрішньоорганізаційних питань, на етапі становлення (1946–1954 рр.) ефективно застосовував свій організаційний довоєнний досвід в розбудові ЗЧ ОУН, а особливо системи внутрішнього вишколу, Служби безпеки, Військового сектора, Референтури крайових зв'язків; у створенні Референтури підсовєтських справ та інформаційно-аналітичному забезпеченні процесу боротьби з радянським режимом.

У процесі внутрішньої дискусії 1946–1954 р. С. Ленкавський займав конструктивну позицію, докладав зусиль для досягнення компромісу, в умовах розколу став на бік Проводу ЗЧ ОУН та його Голови С. Бандери. Учергове опинившись на вістрі внутрішньоорганізаційного конфлікту, він силою свого авторитету вирішально впливав на збереження організаційного ядра та ідеологічної спадкоємності революційного крила ОУН.

– Після завершення опозиції С. Ленкавський і далі входив до Президії Проводу ЗЧ ОУН як заступник Голови, а після вбивства С. Бандери в 1959 р. був обраний Головою Проводу та перебував на цій посаді до 1968 р. В умовах інформаційно-пропагандистського пресингу та провокацій радянських спецслужб він зумів перевести тактику політичної боротьби з радянським режимом із прямого протистояння у пропагандистське русло, посилити систему внутрішньої та зовнішньої безпеки ЗЧ ОУН, зберегти її організаційну єдність та психологічну рівновагу.

У складних умовах роз'єднаності структур ЗЧ ОУН та ОУН в Україні й реальної ліквідації мережі останньої як організаційної цілісності, С. Ленкавський розробив проєкт організаційно-правових підстав скликання Четвертого ВЗ ОУН (р), інтелектуально вирішив проблему наступності та забезпечив процес трансформації ЗЧ ОУН в єдину структуру ОУН (р). Після Четвертого ВЗ ОУН С. Ленкавський входив до складу Проводу, користувався беззастережним авторитетом серед членства, керував референтурою пропаганди, особисто контролював систему зв'язку з націоналістичним підпіллям та дисидентським рухом в Україні.

– Невід'ємною частиною діяльності С. Ленкавського в рамках закордонних структур ОУН (р) була його громадська праця та здійснення впливу на процеси консолідації громадських і політичних організацій. Від самого початку перебування на еміграції С. Ленкавський брав активну участь у наданні допомоги інтернованим учасникам 1-ї дивізії УНА, у процесі самоорганізації та захисту від насильницької репатріації до СРСР переміщених

осіб, у створенні громадських організацій – Ліги українських політв'язнів та Спілки української молоді.

Найважливішим досягненням С. Ленкавського у сфері громадського життя слід вважати його вплив як Голови Проводу ЗЧ ОУН на процес консолідації українських громадських організацій у формі Світового конгресу вільних українців. Перебуваючи на чолі ЗЧ ОУН, С. Ленкавський докладав великих зусиль до політичної консолідації української еміграції. Він зумів налагодити персональні контакти та досягнути порозуміння з українськими політичними силами, що входили до об'єднання УНРада, і особливо з ОУН (м), принципівий конфлікт із якою тривав від 1940 р.

– Потреба інформаційного забезпечення діяльності ЗЧ ОУН зумовила активну участь С. Ленкавського у заснуванні кооперативної друкарні “Ціцєро” та у виданні й редагуванні ряду друкованих органів: газет “Українська трибуна”, “Український самостійник”, “Шлях перемоги”, “Борітеся – поборе!”; журналів “Літературно-науковий вісник”, “Визвольна політика”, “Сурма”. Його редакторський хист проявився при підготовці ряду книжкових видань: збірників “Свєген Коновалець і його доба”, “Московські вбивці Бандери перед судом”, “Російський колоніалізм в Україні”, збірника творів С. Бандери “Перспективи української революції”, історичних праць П. Мірчука “Нарис історії ОУН (Т. I.) та Н. Полонської-Василенко “Історія України”.

Основні положення і висновки дисертації викладені в публікаціях:

1. Сич О. Дмитро Донцов у творчій спадщині Степана Ленкавського // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Випуск VIII. – Івано-Франківськ: “Плай”, 2004. – С. 40–48.

2. Сич О. Формування світогляду Степана Ленкавського // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка / Серія: Історія / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. – Вип. 1. – Тернопіль: ТДПУ, 2004. – С. 122–128.

3. Сич О. Вбивство Степана Бандери та протистояння закордонних частин Організації українських націоналістів і радянських спецслужб у сфері пропаганди (1959–1962) // Питання історії України. Збірник наукових статей. – Т. 9. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – С. 66–71.

4. Сич О. Степан Ленкавський та національна політика ОУН в 1940–1941 рр. // Історико-політичні проблеми сучасного світу. – Чернівці: Рута, 2007. – Т. 15–16. – С. 27–33.

5. Сич О. Степан Ленкавський: життєвий шлях на тлі історії ОУН. – Івано-Франківськ: “Лілея-НВ”, 1999. – 160 с.

6. Ленкавський С. Український націоналізм. Твори. Т. 1. / За ред. О. Сича. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 600 с.

7. Ленкавський С. Український націоналізм. Твори. Т. 2. / За ред. О. Сича. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 524 с.

8. Сич О. Система внутрішнього вишколу Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів як історична форма здійснення безперервної освіти і виховання // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова / Серія № 7. Релігієзнавство. Культурологія, Філософія: Зб. Наукових праць. – Випуск 11 (24). – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 210–216.

9. Сич О. Співпраця С. Ленкавського та О. Кульчицького в підготовці “Словника термінів філософічних дисциплін”: політологічний контекст // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна “Питання політології”. – 2007. – № 760. – С. 304–311.

10. Сич О. Референтура підрадянських справ Крайової Екзекутиви ОУН на західноукраїнських землях в контексті соборницької концепції ОУН // Наукова парадигма: Журнал наукових праць / Гол. ред. В. П. Бех. – Вип. 64. – К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 173–181.

11. Сич О. Вплив С. Ленкавського на формування ідеологічних основ ОУН в період її заснування // Наукова парадигма: [журнал наукових праць] / Гол. ред. В. П. Бех.; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; Творче об'єднання “Нова парадигма”. – Вип. 72. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 165–174.

12. Сич О. Українська Греко-Католицька Церква в житті Степана Ленкавського // Розстріляна і відроджена церква: Матеріали науково-практичної конференції до 55-ї річниці ліквідації УГКЦ радянським режимом. – Івано-Франківськ: “Місто НВ”. – 2001. – С. 40–61.

13. Сич О. Соборницькі основи та спрямування Декалогу українського націоналіста // Україна соборна: Збірник наукових статей. – Київ, 2005. – Вип. 2. – Ч. I. – С. 311–322.

14. Сич О. Референтура Підсоветських Справ – аналітичний орган Проводу Закордонних Частин ОУН // Вісник Прикарпатського університету / Політологія. 2006. Вип. 1. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 38–47.

15. Сич О. М. Перспективи сучасного націоналістичного руху в Україні: інтерпретація ідей Степана Ленкавського // Ідеологія українського націоналізму на сучасному етапі розбудови Української держави. Матеріали міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ, 12–13 жовтня 2006 р. Видання друге, змінене / Наук. Ред.. О. М. Сич. – Івано-Франківськ: “Місто НВ”, 2006. – С. 211–222.

16. Сич О. Сумління Організації (до 100-річчя від дня народження Степана Ленкавського // Визвольний шлях. – 2004. – Кн. 7. – С. 77–87.

17. Сич О. Відновлення видання “Літературно-Наукового Вісника” в Мюнхені (1948–1949 рр.) // Визвольний шлях. – 2005. – Кн. 12. – С. 84–95.

АНОТАЦІЇ

Сич О. М. Степан Ленкавський в історії Організації українських націоналістів (1929–1977 рр.). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 00.07.01. – історія України. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2008.

На основі комплексного аналізу документів українських та зарубіжних архівів, опублікованих джерел, наукової літератури в дисертації реконструйовано життєвий шлях та політичну діяльність С. Ленкавського – одного з провідних діячів та ідеологів Організації українських націоналістів.

Досліджено роль С. Ленкавського у створенні ОУН та формуванні її ідеології. Проаналізовано його позицію під час розколу ОУН у 1939–1940 рр. та внесок у розвиток і поглиблення ідеологічних основ ОУН (революційної). Розкрито участь С. Ленкавського у заснуванні Закордонних частин ОУН і ставлення до опозиції 1946–1954 рр. Подано характеристику стану ЗЧ ОУН під час керівництва С. Ленкавського і розкрито його роль у процесі їх трансформації у цілісну ОУН (р). Виявлено вплив діяча на процеси консолідації українських громадських і політичних організацій в еміграції та його видавничо-редакційну діяльність.

Ключові слова: ОУН, націоналізм, ідеологія, пропаганда, Провід, Великий збір, конференція, референтура, Закордонні частини.

Сыч А. М. Степан Ленкавский в истории Организации украинских националистов (1929–1977 гг.). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2008.

Исследование подготовлено на основании комплексного анализа документов украинских и зарубежных архивов, опубликованных источников, научной литературы. В диссертации реконструированы жизненный путь и политическая деятельность С. Ленкавского – одного из руководящих деятелей Организации украинских националистов.

Проанализированы факторы, которые повлияли на формирование мировоззрения политического деятеля. Исследована его принадлежность к подпольным молодежным националистическим организациям. Проанализировано участие С. Ленкавского в Конгрессе украинских националистов и основании ОУН, его влияние на становление ее идеологических засад. Показано развитие структуры ОУН в Западной Украине и принадлежность деятеля к исполнительному органу – Краевой ексзекутиве ОУН на западноукраинских землях; его арест и заключение в польской тюрьме. Охарактеризованы написанные им “Десять заповедей украинского националиста”.

В диссертации отображена позиция С. Ленкавского во время раскола ОУН в 1939–1940 гг., его роль в основании ОУН (р) под руководством С. Бандеры и вхождение в ее руководящий состав. Проанализировано участие деятеля в разработке ряда важных идеологических документов этой организации и руководство референтурой пропаганды. Отображены арест С. Ленкавского и его пребывание в немецких тюрьмах г. Львова, г. Кракова и в концлагере Освенцим.

Исследована политическая деятельность С. Ленкавского после выхода из концлагеря, участие в основании и развитии Заграничных частей ОУН и постоянное вхождение в состав их Провода. Раскрыта его роль в основании системы внутреннего вышкола членов ОУН, Референтуры подсоветских дел, кураторство над спецподразделениями Провода – Службой безопасности, Референтурой краевых связей, Военным сектором. Проанализировано позицию С. Ленкавского во внутренней дискуссии 1946–1954 гг.

Отображена роль С. Ленкавского в развитии Заграничных частей ОУН после окончания оппозиционных процессов, дальнейшее вхождение в состав Провода в качестве заместителя Председателя, избрание его Председателем Провода после убийства С. Бандеры в 1959 г. и пребывание на этом посту до 1968 г. Охарактеризовано состояние и деятельность организации в этот период времени, ее жесткое пропагандистское противостояние советскому режиму и его спецподразделениям.

Установлена роль С. Ленкавского в разработке организационно-правовых оснований для созыва Четвертого Великого сбора ОУН и трансформации ЗЧ ОУН в целостную ОУН (р). Исследована его деятельность в Проводе ОУН (р) в последние годы жизни по линии референтуры пропаганды, связей с подпольем и диссидентским движением Украины.

Охарактеризован вклад С. Ленкавского как Председателя Провода ЗЧ ОУН в дело достижения консолидации украинских политических и общественных организаций, его заслуги в реализации идеи созыва Мирового конгресса свободных украинцев. Исследовано редакционно-издательское поле деятельности С. Ленкавского, его вклад в основание и развитие ряда печатных изданий ЗЧ ОУН и пребывание в некоторых из них главным редактором, участие в подготовке, редактировании и издании книг общенационального масштаба.

Ключевые слова: ОУН, национализм, идеология, пропаганда, Провод, Великий сбор, конференция, референтура, Заграничные части.

Sych O. M. Stepan Lenkavsky in the history of Organization of Ukrainian Nationalists (1929–1977). – Manuscript.

The thesis for the Candidate Degree in in historical sciences by speciality 00.07.01. – “History of Ukraine”. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2008.

On the basis of complex analysis of documentation of Ukrainian and foreign archives, published sources, scientific literature a course of life and political activity of Stepan Lenkavsky (one of the leading figures and ideologists of the Organization of Ukrainian Nationalists) is analyzed in the dissertation.

Investigated is Stepan Lenkavsky’s role in the creation of OUN and shaping its ideology. Analyzed is his position during the 1939–1940 OUN split and contribution to the development and deepening the OUN-R’s (R for “revolutionary”) ideological bases. Explored is his participation in establishing the OUN’s Foreign Units and attitude towards 1946–1954 opposition. Described is the state of the OUN’s Foreign Units during Stepan Lenkavsky’s guidance, his role in the process of their transformation into the integrated OUN-R. Revealed is the personality’s influence on the processes of consolidation of Ukrainian public and political organizations in emigration and his editing and publishing activity.

Keywords: OUN, nationalism, ideology, propaganda, leadership, great congress, conference, Reviewers Body, Foreign Units.